

Věc: posudek vedoucího bakalářské práce Františka Francese *Úvaha nad elementární povahou literárního jazyka a literárního diskurzu: Jsou tyto pojmy teoretickým konstruktem, nebo skutečným výrazem invence?*

Autor posudku: doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

Pokud mírně pozměníme první větu Věry Linhartové z Protokolové výpovědi (*Prostor k rozlišení*): „Všechno, co o tom můžeme říci, musí vejít do slov.“ na „vše, co o tom můžeme říci, se musí vejít do slov“, artikulujeme tím základní apel a též obecnou kritickou výtku zacílenou na bakalářskou práci Františka Francese, zároveň jí touto větou negativně definujeme. Autor by měl totiž zvážit únosnost slov, jejich sdělnost a důsledněji reflektovat jejich užívání s ohledem na specifický kontext.

Už jenom objem práce (cca 310 normostran včetně seznamu literatury) násobně překračuje doporučený rozsah bakalářské práce. Přesto, že lze doporučený rozsah překročit, tento kvantitativní ohled orientuje diplomanta v tom, co je únosné a co již překračuje předpokládané meze. Lze tudíž očekávat dílčí překročení, ovšem násobné, které není reflektováno a odůvodněno, obvyklé nebývá. S ohledem na rozsah si navíc můžeme položit jednoduchou otázku, jestli si téma a způsob zpracování bakalářské práce o takový rozsah říkají?

Domnívám se, že tomu tak není. A to nejméně ze dvou důvodů. Téma práce mohlo být zúženo na zřetelně definovanou teoretickou oblast nebo například na dobovou diskuzi o povaze básnického jazyka. Zde je na místě, abych připomenul prehistorii práce, kdy jsme s kolegou Francesem vedli dlouhé diskuze, během nichž jsem se kolegu snažil přimět k tomu, aby zřetelně vymezil teoretický rámec, který je třeba navíc důsledně reflektovat, a nepřecházel k dalším konceptualizacím a teoretickým oblastem (hermeneutice, ontologii, fenomenologii...). Dále jsem jej vedl k tomu, aby si zvolil konkrétní literární dílo, které by mu poskytlo materiál k dalšímu promýšlení ústřední teze a k jejímu upřesňování. Kvituji s povděkem, že autor nakonec do svého výkladu zakomponoval interpretaci Ajvazova románu *Druhé město*, ovšem i ta je minimálně částečně nesena metaforicky nezřetelným jazykem a volným esejistickým stylem.

K tomu, aby mohlo být napsáno odborné pojednání, je zapotřebí procítat z okouzlení slovy. Budiž, pokud autor nakonec zvolil celou šíři fenoménu a odhodlal se jej reflektovat na zcela odlišných artikulačních polích, pak se zase můžeme ptát, jakým způsobem tak činí. Ovšem i pokud jde o specifický jazyk bakalářské práce, pak ten je opět minimálně svojí částí metaforicky nezřetelný. Autor ne vždy a ne zcela důsledně reflektuje svoje východiska, nedůsledně odkazuje na odbornou literaturu (markantní je zejména v úvodu práce). Pokud by se autor snažil vyvarovat metaforickému výkladovému stylu, jeho práce by byla nejen kratší, ale též přehlednější a srozumitelnější. Jazyk není privátní věc. Autor se mohl pokusit práci soustředit kolem základní teze, tu poté zpřesňovat a prohlubovat její chápání, namísto tohoto soustředně reflektovaného a zpřesňujícího výkladu má jeho interpretační styl rozpínavou tendenci.

Autor nebere na svého čtenáře příliš velký ohled, a to hned ve dvojím (výše již pojmenovaném) smyslu: užitím spíše uměleckého (a metaforického) stylu a zmíněným rozsahem práce. Tyto dva charaktery práce se navíc umocňují (činí text ještě více nepřístupnějším).

Bakalářská práce se svou povahou blíží uměleckému textu, než aby se výrazněji přiblížila k důsledně artikulovanému analytickému výkonu. Nezřetelný metaforický styl vyžaduje na čtenáři, aby zapojil svoji představivost namísto toho, aby o reflektovaných tématech uvažoval. Proto také předložená bakalářská práce, a to navzdory tomu, že má více než tři sta stran, nebudí dojem vyčerpaného a alespoň provizorně uzavřeného tématu.

Diplomant se rozhodl téma a celou svoji práci pojednat výše popsáním způsobem. Rád bych ale tento posudek vedl k určitému smírnému a kompromisnímu řešení. Navzdory výhradám, které zazněly, je za touto prací značné myšlenkové úsilí, rozsáhlý seznam prostudované literatury z nejrůznějších humanitních oblastí, navíc autor s pochopením parafrázuje řadu obtížných textů, proto bych tuto bakalářskou práci hodnotil jako velmi dobrou a doporučil ji k obhajobě. Nyní bych uvedl několik dílčích připomínek ke konkrétním pasážím, prosil bych kolegu Francese, aby se k nim při obhajobě vyjádřil.

Dílčí připomínky:

Na s. 201 autor zavádí distinkci mezi moderním a postmoderním obrazem následovně:

„Rozdíl mezi moderním obrazem, např: setkání deštníku a šicího stroje, lísky na černé větvičce v metru, a postmoderním obrazem, např: grál venkovských pošt, atlas ticha, je zřejmý: moderní obraz je nečekanou souvislostí, možnou analogií; postmoderní obraz je symbolem zastupujícím nekonečnou řadu motivů a dějů, od Artuše v poštovní uniformě, až po svůdnou poštovní lupičku.“

Je moderní obraz zavedeným termínem? Lze uvést odkaz na odbornou literaturu? Proč není uveden kontext surrealismu a jeho snaha uvolnit básnickou imaginaci z pout rozumové kontroly? Jaký je vztah mezi Nezvalovým pojetím „básnického obrazu“ („Dvojitá obrazotvornost“, in též *Moderní básnické směry*), který je u Nezvala zřetelně inspirován surrealismem a moderním obrazem? Opět, postmoderní obraz, jde o zavedenou terminologii, nebo autorem zaváděnou? Mohl by autor svou definici postmoderního obrazu odlišit od tradičního pojetí metafor, nebo již zmíněného básnického obrazu?

„Lze soudit, že stříbrný úkol přivíraných řas se ocitá někde mezi těmito útvary. Není však zatím stále jisté, zda se jedná o obraz“ (s. 201).

„úkol přivíraných řas“ je citace, měla by být uvedena v uvozovkách. Podstatnější je však následující: proč zavádět novou terminologii, která je navíc definovaná poměrně vágně, když bychom vystačili s tradičními pojmy poetiky?

Na s. 202 mluví autor o „postmoderních lyrických obrazech“, je to to samé, co „postmoderní obraz“?

Svůj cíl formuluje autor následovně:

„Zda literární jazyk je skutečnou formou invence, vykazující objektivní vlastnosti, nebo spíš teoretickým pojmem s regulativním a metodickým významem“ (s. 5).

Bylo by možné vysvětlit, co míní: skutečnou formou invence?

„Jaké umělecké nástroje a jak používá autor, aby psal literárním jazykem?“ (s. 6) Autor píše „literárním jazykem“, nikoli jazykem přirozeným, většinou mateřským?

„Pojem vymezuje kategorii, jejíž analytické nástroje jsou nutné pro porozumění tomu, zda Holanův verš z básně Květiny noční: „stříbrný úkol přivíraných řas,“ (sbírka Oblouk)² je výraz, obraz, popis, symbol, náznak gesta, nebo něco jiného“ (s. 7).

Analyzujte citovaný verš s využitím pojmů tradiční poetiky.

V Praze 9. 2. 2024

doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.